

якщо у людини відсутні засоби соціального підкріплення уявлення про особистісну цінність, така фрустрація, як правило, виливається у агресію [2].

Таким чином, значні розбіжності між ідеальним та реальним Я можуть слугувати вагомим показником порушень у поведінці.

На становлення Я-концепції жінки значний вплив має створення власної сім'ї, народження дітей або їх відсутність. Російські вчені доводять, що невлаштованість особистого життя негативно відображається на емоційному стані та світосприйнятті жінок-вчителів. За результатами проведеного дослідження майже кожна четверта жінка-вчитель розлучена. Розлученням, більшою мірою, сприяло те, що рівень освіти чоловіків був значно нижчим. Звичайно, це впливає на відмінність інтересів та цілей у житті кожного з подружжя і вносить дисгармонію у сімейне життя. Загалом, рівень розлучень у вчителів був завжди вищим, ніж у інших соціальних прошарків населення [1].

Аналіз наукових студій з проблеми психологічних засад становлення професійної самосвідомості жінки-викладача свідчить про значний вплив особистісної Я-концепції людини на подальший розвиток її професійного самосприйняття. Формування адекватної, стійкої Я-концепції жінки-викладача є глибинним процесом та залежить від багатьох психологічних і соціальних чинників, зокрема особливостей виховання у батьківській сім'ї, підліткової ідентифікації, зовнішньої привабливості, створення сім'ї, народження власних дітей, професійної реалізованості та самоактуалізації. Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаємо у більш детальному вивченні взаємодетермінованості сімейного стану та становленням професійної самосвідомості жінки-викладача.

Література

1. Андреева Т. В. Психология современной семьи [монография] / Т. В. Андреева. – СПб.: Речь, 2005. – 436 с.
2. Самосознание и защитные механизмы личности [хрестоматия] / Под. ред. Д. Я. Райгородского. – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ – М», 2003. – 656 с.
3. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.

Надійшла до редколегії 27.09.2009

УДК 378.147: 57(07)

Назаренко Н. В.

САМОПОЧУТТЯ І НАСТРІЙ СТУДЕНТІВ ЯК ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

У статті представлено результати дослідження ефективності розробленої інтеграційної технології навчання природничих дисциплін. Проаналізовано самопочуття і настрої студентів на заняттях як критерії ефективності навчального процесу. Ключові слова: педагогічна технологія, самопочуття, настрої, ефективність педагогічної технології.

Назаренко Н. В. Самочувствие и настроение студентов как показатели эффективности педагогической технологии. В статье представлены результаты исследования эффективности разработанной интеграционной технологии обучения естественных дисциплин. Проанализированы самочувствие и настроение студентов как критерии оценивания эффективности учебного процесса. Ключевые слова: педагогическая технология, самочувствие, настроение, эффективность педагогической технологии.

Nazarenko N. V. The way students feel, their mood as criteria of training process effectivity. The investigation results of developed international natural sciences teaching effectivity are represented in the article. The way students feel, their mood as criteria of training process effectivity estimation is analyzed. Key words: pedagogical techniques, the way one feels, mood, pedagogical techniques effectivity.

Біологічна вища освіта набуває особливого значення в епоху біоцентричної освітньої парадигми і глобальної екологізації всієї діяльності людини. Викладачі природничих дисциплін повинні знати основи технології проектування, організації і керування навчальною діяльністю

студентів за умови максимального розвитку їх пізнавальних здібностей, підвищення мотивації до самостійного здобування знань. Завдання викладача – створити такі психолого-педагогічні умови для пізнавальної діяльності, щоб якомога більше студентів були залучені до спільного шляху пізнання, до одержання позитивних емоцій. Позитивні емоції зумовлюють стабільність психічного стану студента. У свою чергу стабільний психічний стан забезпечує адекватність розумової, пізнавальної діяльності. Успіх кожного забезпечується диференціацією навчальних завдань, можливістю їх вибору згідно психологічних особливостей студентів, їх інтелектуального розвитку. Нами було розроблено інтеграційну технологію навчання природничих дисциплін на основі проблемного і диференційованого підходів до навчальної діяльності студентів та рейтингової системи її оцінювання. Сучасний навчальний процес у ВНЗ вимагає формування активної позиції студента, розвитку його індивідуальності, тому одним із завдань застосування педагогічної технології на біологічному факультеті ЧНУ було підвищення активності студентів у процесі вивчення природничих дисциплін.

Метою даної статті є висвітлення результатів дослідження стосовно самопочуття і настрою студентів у процесі застосування інтеграційної педагогічної технології при вивченні природничих дисциплін, впливу цих показників на активність, мотивацію навчання і якість знань студентів. Крім спостереження за активністю, емоційним станом студентів на заняттях, їх мімікою, жестами, проявом почуттів у ставленні до різних навчальних ситуацій, бесід, ми провели анкетування студентів за типовою методикою САН (самопочуття, активність, настрої) [1, с. 239-241], які підтвердили результати спостереження. Дослідження проведені на практичних заняттях протягом вивчення курсів „Біохімія”, „Основи біотехнології”, результати самооцінювання активності, самопочуття і настрою студентів контрольних і експериментальних груп подано у таблиці 1 і на графіках (рис. 1, 2).

Таблиця 1

Рівні САН студентів на практичних заняттях з природничих дисциплін за результатами самооцінювання

	№ заняття													
	1		2		3		4		5		6		7	
Групи	Е	К	Е	К	Е	К	Е	К	Е	К	Е	К	Е	К
Самопочут.	4,6	5,2	5,2	4,4	5,2	4,2	5,1	4,3	5	4,6	5,3	4,5	5,5	4,9
Активність	4,4	4,3	4,7	4,2	4,5	3,9	4,8	4,1	4,9	4,2	4,6	4,1	5,1	4,5
Настрій	5,1	5	5,6	4,7	5,6	4,6	5,4	4,5	5,2	4,4	5,7	5,1	5,7	4,8

Як видно з таблиці та графіків, показники самопочуття і настрою студентів контрольних і експериментальних груп у процесі застосування інтеграційної ТН та традиційного навчання із застосуванням модульно-рейтингової системи різняться між собою. Якщо на початку експерименту вони були приблизно однакові, то вже на другому практичному занятті зафіксовані розбіжності їх значень. Вища активність, кращі самопочуття і настрої студентів спостерігалися в експериментальних групах.

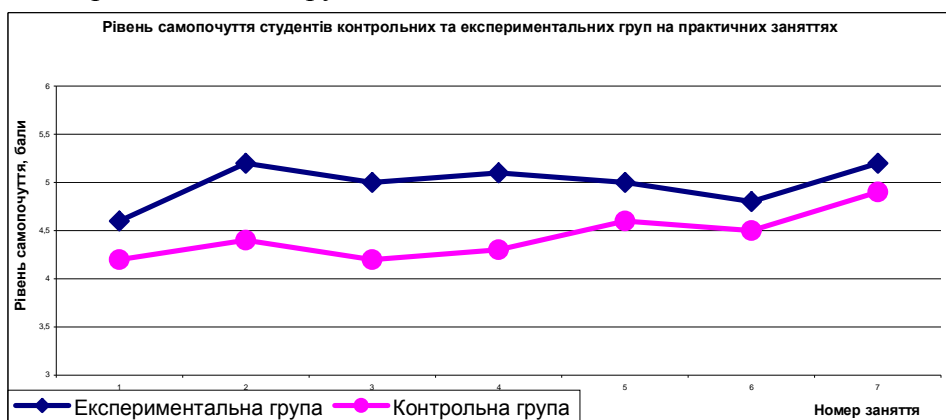

Рис. 1. Рівень самопочуття студентів на практичних заняттях з природничих дисциплін (за результатами їх опитування)

Ми бачимо, що показники самопочуття на лабораторно-практичних і семінарських заняттях з основ біотехнології і біохімії у студентів експериментальних груп відмінні від показників студентів контрольних груп. Оскільки в експериментальних групах самопочуття студентів має вищі показники протягом усього часу вивчення дисципліни, це свідчить про те, що цілеспрямована робота в цьому напрямі, передбачена системою формувального експерименту, є досить ефективною. Нижчі значення цих показників у студентів контрольних груп підтверджують необхідність змін у традиційній системі навчального процесу. Адекватність або відмінність у змінах самопочуття і настрою студентів експериментальних і контрольних груп стали важливим показником для перегляду, корекції змісту, методів організації навчального процесу на цих заняттях.

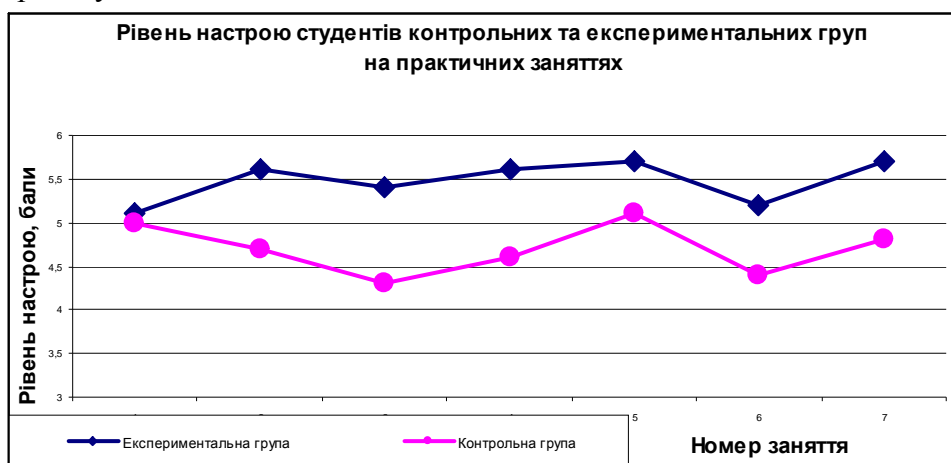

Рис. 2. Рівень настрою студентів на практичних заняттях з природничих дисциплін (за результатами їх опитування)

Визначення почуття комфортності на заняттях (особистого стану: самопочуття, настрою) методом спостереження проводили за наступними критеріями. **Добрий.** Студенти на занятті активні, зосереджені на навчальному процесі, мають хороший настрій і самопочуття, відчувають себе спокійно, впевнено у спілкуванні з викладачем і товаришами, задоволені своїми навчальними результатами. Вони врівноважені, впевнені у своїх силах, відчувають бадьорість, радість, задоволення від пізнавального процесу. Оптимістично налаштовані, сповнені надій вони більш працездатні і витриваліші за інших. **Задовільний.** Студенти відчувають себе спокійно, добре. Вони намагаються зосередитись на пізнавальній діяльності, але іноді відключаються від неї, їх настрій і працездатність може змінюватись протягом заняття. Такі студенти захоплюються дискусіями, груповими формами навчальної діяльності, але їм не завжди вистачає оптимізму і витривалості для доведення своєї думки, завершення початої справи. Вони в міру дієві, розслаблені, але не виявляють особливого захоплення, або розчарування навчальним процесом. **Незадовільний.** Студенти неспокійні на заняттях, напружені, невпевнені в собі, проявляють пасивність, незадоволеність. Вони розсіяні, мають погане самопочуття, пригнічений настрій. Їм важко зосередитись на навчальному процесі. Такі студенти відчувають себе слабкими, знесиленими, розбитими. У них виникає напруженість у спілкуванні з викладачем і товаришами, вони незадоволені своїми успіхами, швидко стомлюються, мають невеселий, похмурий вигляд. Бувають чимось стурбовані, сонливі, песимістично налаштовані, виявляють бажання відпочити, іноді розчаровані процесом навчання.

Наші спостереження підтвердили результати самооцінювання студентів, згідно яких настроїв і самопочуття у студентів експериментальних груп були кращими протягом застосування інтеграційної педагогічної технології, ніж у студентів контрольних груп.

Як видно з таблиці 1, рис. 1, 2, спостерігається залежність росту і спаду активності, самопочуття та настрою в експериментальних і контрольних групах. Цю тенденцію можна пояснити впливом як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів, зокрема рівнем складності навчального матеріалу з певної теми, недоліками в організації і проведенні практичних занять,

настроєм викладача тощо. Зниження цих показників потребує аналізу причин і корекції технології вивчення певного модуля, теми. Як з'ясувалось, зниження активності студентів на семінарському занятті №3 з основ біотехнології зумовлено відносною складністю теми „Основи генної і клітинної інженерії”, а на семінарському занятті №6 – великим обсягом виокремленого для вивчення теоретичного матеріалу. Це дозволяє внести відповідні корективи. Стосовно модуля „Основи генної і клітинної інженерії” зроблено висновки про необхідність ретельного перегляду логіки викладу матеріалу на лекції, розробки опорних схем, роздаткового матеріалу. Семінарське заняття бажано проводити у формі круглого столу з детальним обговоренням найбільш складних питань.

На основі результатів проведеного експериментального дослідження можемо зробити наступні висновки. У процесі спостереження та за результатами самооцінювання учасників формувального експерименту з'ясовано, що настрої і самопочуття студентів тісно пов'язані з їх активністю і мотивами навчальної діяльності. Позитивна емоційна атмосфера пізнавальної діяльності студентів сприяє її результативності, підвищує активність студентів. Цьому сприяє як цікава побудова процесу пізнання, так і рівноправне спілкування, атмосфера співробітництва студентів з викладачем і товаришами. Вважаємо, що застосування пошукових, проблемних ситуацій, групових форм навчальної діяльності, само- і взаємооцінювання пробуджують інтерес до предмету, підвищують активність студентів, почуття задоволення, покращують їх настрої і самопочуття. Інтелектуальне задоволення, яке супроводжує процес пошуку і момент успіху, продуктивну пізнавальну діяльність, беззаперечно позитивно впливають на активність і мотивацію вивчення дисципліни. З позицій необхідності підвищення якості підготовки фахівців на сучасному етапі необхідно активізувати здобування і засвоєння знань студентами у процесі аудиторної і самостійної роботи. При цьому необхідно брати до уваги, що мотивоване активне самостійне оволодіння навчальним матеріалом, яке безпосередньо пов'язане з самопочуттям і настроєм студентів, сприяє підвищенню рівня засвоєння навчального матеріалу, формуванню відповідного стилю майбутньої професійної діяльності.

Література

1. Психологические тесты / Под ред. А. А. Карелина: В 2-х т. – М.: Владос, 2001. – Т. 1. – 312 с.

Надійшла до редколегії 30.09.2009

УДК 371.134

Остапчук О. Є.

ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК УМОВА СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ

В статті аналізуються можливості педагогічного проектування в процесі становлення системи професійної діяльності, виділяються основні етапи і умови становлення педагогічної системи учителя. Ключові слова: педагогічне проектування, становлення системи, система професійно-педагогічної діяльності, етапи становлення системи.

Остапчук О. Е. Педагогическое проектирование как условие становления системы профессиональной деятельности будущего учителя. В статье анализируются возможности педагогического проектирования в процессе становления системы профессиональной деятельности, выделяются основные этапы и условия становления педагогической системы учителя. Ключевые слова: педагогическое проектирование, становление системы, система профессионально-педагогической деятельности, этапы становления системы.

Ostapchuk O. E. Pedagogic planning as condition of becoming of the system of professional activity of future teacher. In article possibilities of pedagogical designing in the course of formation of system of professional work are analyzed, the basic stages and conditions of formation of pedagogical system of the teacher are allocated. Key words: pedagogical designing, system formation, system of is professional-pedagogical activity, stages system formation.

Проблема становлення особистості майбутнього фахівця є стрижневою у забезпеченні якості професійної освіти і професійної діяльності. Особливо гостро дана проблема заявляє про